

давніх міфологічних сюжетів, введення міфологічних мотивів чи персонажів у канву реалістичної оповіді, збагачення конкретно-історичних образів універсальними смислами й аналогіями; відтворення фольклорних та етнічно самобутніх пластів національного буття і свідомості, де присутні елементи міфологічного світогляду, символічність та алегоричність.

Список використаних джерел:

1. Барт Р. Міфологія / Р. Барт. – М., – 1996, 234 с. – С. 156-178.
2. Гура Н.П. Інтерпретація й трансформація міфу: міфопоетичний аспект / Н.П. Гура // Вісник Запорізького національного університету, Запоріжжя, Філологічні науки. – 2011. – № 2. – С. 24-25.
3. Кравець Л. Метафора вітру в українській поезії ХХ ст. / Л. Кравець // Культура слова № 72' 2010. – С. 95-100.
4. Лихачев Д.С. Литература – реальность – литература: статті / Д.С. Лихачев. – Л.: Советский писатель, 1984. – 271 с., с. 203.
5. Нямцу А. Трансформація літературної традиції (закономірності та своєрідність) / А. Нямцу // Вісник львівського університету. серія філологія, 2004. – Вип. 33 – Ч. 2. – С. 3-8.
6. Шелюто В.М. Проблема сакрального як світоглядна проблема / В.М. Шелюто // «Наука. Релігія. Суспільство». – № 4'2010. – С. 94-101.

Філіпчук М.В.

кандидат філологічних наук, доцент,

Буковинський державний фінансово-економічний університет

ЕТНОТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИКИ

Могутнім чинником відображення об'єктивної дійсності в національній свідомості є рідна мова народу, за допомогою якої формується етномовна картина світу, що є продуктом і рушієм національної самосвідомості. Мова виступає тим фактором, який єднає духовні надбання наших пращурів і сучасних українців, пов'язує окрему людину й цілий народ, сучасні й попередні покоління. Саме такі зв'язки виводять на народне дискурсивне мовлення, яке постає із вербальних кодів народних обрядів, традиційних свят, фольклорних дійств, давніх звичаїв, вірувань. Концептуальні лексичні одиниці і мовні формули, якими такий багатий народно-обрядовий дискурс, як народний варіант

літературного мовлення, виводять, у свою чергу, на глибини національного духу. Тому їй необхідно найбільш продуктивно вивчати мову через проникнення в народні звичаї, вірування та обрядодії, де криється схованка народної душі. Об'єктом для такого дослідження послужило обрядове дискурсивне мовлення, яке має свою лексику фразеологію та граматику. Дослідження обрядового дискурсивного мовлення провадиться в основному описовим та експериментальним способами. Кожен обряд декодується за певними кодами, серед яких значне місце відводиться вербальному. При цьому спрацьовує певна магія слова, велика віра в його силу. Адже слово, як вірили наші предки, має чудодійну силу. Його належало говорити вчасно і вагомо. Тому словесний супровід у житті людини під час певних магичних ритуалів був обов'язковим. У давніх віруваннях слову надавалася магична сила, оскільки воно лікує, приносить добро, благословляє, підносить або, навпаки, може шкодити, нагнати хворобу і навіть убити. У мовленні нашого народу визначаємо застереження від небажаної події чи побажання, напр.: *Не говори такого, ще в лиху годину скажеш!* (як застереження, що певні слова збудуться) або: *В добрий час сказати, а в лихий мовчати; Якби твої слова та й Богові у вуха; Не згадуй проти ночі.* Велика віра у магичність слова і вислову спричинила виникнення багатьох словесних формул, які стали супроводжувати певні ритуали. Як відомо, ритуал – це вироблений звичаєм або запроваджений порядок здійснення чого-небудь, який виникав у контексті певного обряду. Разом з тим виділяємо усталені побажальні, віншувальні чи заздоровні мовні формули, які символізують здійснення бажання. Такі форми вживаються у всіх етнотекстах. Для обрядового дискурсивного мовлення характерний набір відповідних сценаріїв, дійових осіб, які в обрядодіях мають виконувати кожна свою роль. Зокрема, в купальській обрядовості обов'язковими є такі дійові особи: *Купало (Купайло), Марена(Мора), солом'яне(або з дерева) опудало, гільце, гілка клену, вишні чи верби, купальське вогнище, купальський вінок, купальська пісня, міфічний цвіт папороті, тройзілля, „іванівська роса”, „святоянське зілля”, „перліт-трава”, хлопці, дівчата, „русалка”, нечиста (бісівська) сила, чугайстер, відьма.*

У контексті кожного обряду окреслюється внутрішня форма певних слів, їхні конотації, розкривається співвіднесеність мовної ознаки з її первинною та вторинною номінаціями. З'ясовується

також зв'язок обрядових мовних одиниць з етнографічним тлом самого обряду, що відбиває специфіку членування конкретного обрядового простору на власне обрядовий, позаобрядовий та міжобрядовий. В обрядових контекстах формуються лексико-семантичні мікросистеми певних обрядових найменувань, що спираються на призначення обрядових реалій, на роль дійових осіб ритуалу, темпоральну та локальну визначеність обрядодії тощо. Мовний супровід обряду регулюється набором його кодів – акціональним (власне обрядовим), локативним (просторово орієнтованим), темпоральним (часовим, залежно від пори року, доби), реальним (предметним), персональним (виконавським), зображальним (символічним), музичним, власне вербальним. У контекстах обрядовій постає певне коло реалій: у весільному обряді – *колупати піч, засилати старостів, сватати, оглядини, пити слово, побрання, подавати рушники, дівич-вечір, бгати коровай, вінок вити, сідати на посаг, ставати на рушник, розплітати косу, косу чесати, калину ламати, викуп справляти, гуляти (справляти, робити, грати) весілля*; у купальській обрядовості – *ворожіння, пускати вінки, гадати на долю, стрибати через вогнище, водити хороводи, плести вінки, сонце грає*; у різдвяній обрядовості – *колядувати, носити вечерю, щедрувати, вечеряти, запрошувати гостей, ходити з зізвдою (іродом), маланкувати, святити воду* тощо. У реальному кодї визначаємо коло реалій, які широко застосовуються в обрядодіях: *коливо, хрест, хліб, весільний дїм, весільна корогва, посаг, коровай, шишка, меч, гільце (деревице), вінок, придане, посаг, коляда, колядка, вечеря, дїдух, зізвдар, мїх, кутя, йорданська (водохрещенська) вода, божє дерево, любисток, вінок, васильки, м'ята, рута, зірки, вода, папороть, чортополох, іванів цвіт* та ін.

Вїра у сприятливість/несприятливість певних обрядовїй спричинила до визначення часової залежностї. Сакральний характер часу, з одного боку був зумовлений часовою магїєю, а з другого, – пов'язаний з вїрою у пробудження природи, що сприяло неодмінному здїйсненню бажань, тому людина намагалася свої обряди проводити у сприятливий час і в щасливому мїсці. Актуальними стали вислови *у потрібний час, у потрібному мїсці*. Сакральним робить час саме простїр. темпоральний код характерний і для господарського року селянина. Живучи серед природи і спостерїгаючи щоденно її народження, смерть,

воскресіння, предки створювали свій світ вірувань. Час, як і простір, може бути злим і добрим, може сприяти їхньому життю, а може шкодити. Ці вірування спричинили відповідну поведінку людини в житті. Виникають водночас і сакральні найменування – *Свята неділя, Святий понеділок, Святий вівторок, Матінка середа, Чистий четвер, Білий тиждень, Свята п'ятниця, Параскева-П'ятниця*.

Мова як продукт духовної праці народу має свої національні особливості, специфічні риси, які виявляються на різних рівнях системи. Народ формує власну мовну картину світу, відбиває в ній свої світосприймання, специфіку свого життя, культури, реакції на довкілля, оцінки його реалій тощо. Народне мовлення передаючи свої форми від покоління до покоління, вибудовує свою мовну картину світу. В певному розумінні мовна картина світу – це плід фантазії її носія. Оскільки мовна модель є постійним предметом пізнання, то пізнання світу проходить через процеси пізнання передусім мовного організму в його динаміці, вічному порухові, взаємозв'язках мовних явищ. Єдність мови, мислення і мовної свідомості розглядається в руслі семантики мовних явищ. В обрядовому дискурсі визначаємо певний набір символів, які закодовують довкілля.

Список використаних джерел:

1. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / Пер. с англ.. А.Д. Шмелева / А. Вежбицкая. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 288 с.
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури / В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.
3. Жайворонок В. Слово в етнологічному контексті / В. Жайворонок // Мовознавство. – 1996. – № 1. – С. 7-14.
4. Іларіон митрополит (Огієнко І.І.) Дохристиянські вірування українського народу / Іларіон митрополит. – К., Обереги, 1992. – 423 с.
5. Степанов Ю. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. – М.: Школа „Языки русской культуры”, 1997. – 824 с.